

Tussen cruise en crisis

44440 VAN DE FOTOGRAFIE

**'Mediterranean. The Continuity of Man':
een fotoboek van Nick Hannes
en een expo in het Antwerpse Fotomuseum**

Voor zijn laatste nieuwe boek reisde fotograaf Nick Hannes vijf jaar lang de kustlijnen van de Middellandse Zee af. Zijn beelden weerspiegelen een Europa op twee snelheden en ontmaskeren veel van de vooruitgang als verval. 'Waarom hebben wij toch zo weinig empathie?'

RIK VAN PUYMBROECK

Dat ze grillig is, zie je op een van de muren in het Fotomuseum. Teke- naar Bert Lezy zet er het kustgebied van de Middellandse Zee op. Nick Hannes telde zijn reiskilometers niet, alleen wel de landen waar hij was. "Eenen-twintig waren het er", zegt de fotograaf. "Of tweeëntwintig, als je Gibraltar meetelt."

Dat zelfs het Verenigd Koninkrijk een beetje langs de *Mediterranean Sea* ligt, zegt iets over het belang van deze zee. Historisch, cultureel, economisch, sociaal, menselijk, ecologisch, ja zelfs, actueel.

Dan vraag je Nick Hannes, die van 2010 tot 2014 op pad was voor dit project, wat na al die jaren de essentie is. Hij aarzelt en zegt: "Daar kan ik moeilijk op antwoorden omdat ik heel breed werkte. Er zijn veel thema's aangeraakt. Ik heb graag dat mensen die komen kijken er 'het hunne' van denken. *Continuity of 'voortgang'* is eigenlijk een neutrale term. Je zou 'm positief kunnen begrijpen. Maar voor mij is de voortgang eerder een achteruit-

gang geworden. Ik zie langs de Middellandse Zee toch de algemene verloederding van een landschap en weinig respect voor de open ruimte. De Middellandse Zee is een populaire plek, maar je zou het als een case study voor andere plekken in de wereld kunnen zien. Over de manier waarop wij mensen met de omgeving omgaan."

Beloofde land

Een week voor de opening van *Mediterranean. The Continuity of Man* staan zo'n honderd foto's tegen de muren, in een mooie zaal op de vierde verdieping van het Fotomuseum. Ooit hingen in hetzelfde gebouw zijn beelden van *Red Journey*. Nick Hannes had toen door de vroegere Sovjet-Unie gereisd.

De titel van Hannes' nieuwe boek komt uit een citaat van de Britse historicus Ernle Bradford: "*The Pacific may have the most changeless ageless aspect of any ocean, but the Mediterranean Sea celebrates the continuity of man.*"

► Een Senegalese migrant verkoopt hoeden op het 'Plage de Pampelonne' in Saint-Tropez.
© NICK HANNES

'Mijnheer Hannes', zei die. 'Hebt u ons reisadvies niet gelezen?'. Daarna hebben ze me alles afgepakt en heb ik twee dagen en nachten vastgezet. Ik kan je verzekeren: ik heb geen oog dichtgedaan.'

Nick Hannes koos er bewust voor dat nieuws in België niet te verkondigen en is daar nu blij om. 'Na twee maanden kreeg ik mijn materiaal terug. Alle foto's waren weliswaar gewist. Met een softwareprogramma heb ik ze kunnen recupereren. Als er veel ophief was geweest, was ik er misschien niet zo vanaf gekomen.' Zijn fixer bleef drie weken vastzitten, het laatste wat Hannes van de man hoorde, is dat hij de 600 dollar die hij op de ambassade in Tripoli achterliet, wel ophaalde.

De noordelijke bestemmingen van de Middellandse Zee kust

bezocht Hannes met een camper, samen met zijn vrouw en twee kinderen. De zuidelijke deed hij alleen. Syrië stelde hij altijd uit en is er niet meer van gekomen. 'Niemand had de Arabische Lente zien aankomen, dat was dus een verrassing. Maar ik ben de actualiteit niet achterna gaan hollen. Natuurlijk raak je wel eens in de verleiding. Maar met kinderen en een lesopdracht aan de academie is het alleen al praktisch lastig. Bovendien zit de Arabische Revolutie in het hele project, het komt om de hoek kijken. Maar het zijn enkel de tekenen en de destructie die je ziet, waarmee ik het, denk ik, op een hoger documentair niveau til.'

Waarvoor je overigens alleen bewondering kunt koesteren. Hannes bekostigde (op één reis naar Marokko na) alles zelf. Een bewuste

keuze. 'Je moet als fotograaf anders te veel met dossiers bezig zijn. Dus pas je je levensstijl aan. Vorige week was ik in Parijs met een kleine expo en ook daar slaap ik in mijn camper in plaats van in een hotelkamer.'

En nu? 'Na de Sovjet-Unie en dit grote project ga ik het misschien wat dichterbij zoeken. Er komt een interessante tijd aan in België. Er is nog wel een reisplan, maar tegelijk wil ik iets doen dat wat meer voeling heeft met mijn eigen leven.'

► **Vooraan in de krant vindt u een bon voor gratis toegang tot de expo van Nick Hannes in het Antwerpse Fotomuseum.**

► **Elders in de weekendbijlagen vindt u een print op hoogwaardig papier van een van de foto's uit de expo.**

► 'Mediterranean. The Continuity of Man' loopt sinds gisteren in het Fotomuseum in Antwerpen, nog tot 1 februari 2015. Alle info op www.fotomuseum.be

► 'Mediterranean. The Continuity of Man', het boek van Nick Hannes, is uitgegeven bij Hannibal, telt 192 blz en kost 35 euro.

► Militair checkpoint tussen Sirte en Misrata in Libië: 'Dat was mijn laatste foto. In Misrata werden we opgepakt.'

© NICK HANNES

De Morgen organiseert een wedstrijd voor jonge fotografen

HANNU VAN DE VELDE © SURF E

In de naam van De Morgen zit onze blik op de toekomst vervat elke dag kijken we vooruit. Naar wat nieuws is, maar ook naar wat nieuw is. Daarom wil deze krant jong talent opsporen, aanmoedigen en kansen geven. Ook fotografisch talent dus, dat we in de etalage van De Morgen willen zetten.

Dat doen we via een wedstrijd voor fotografen die jonger zijn dan dertig jaar. Stuur voor 17 december middernacht jouw portfolio van vijf foto's binnen.

Het thema is vrij, kies zelf wat je fotografeert en hoe je dat doet. Bezorg ons simpelweg vijf foto's (formaat 13 op 18, 300 DPI) en een korte bio waarin je zegt wie je bent en waar je voor staat.

Op 19 december komt een professionele jury samen. Daarin zitten Stephan Vanfleteren en Sebastiano Tomada (allebei winnaars van de World Press Photo), Kaat Celis (chef foto van De Morgen), Maarten Goossens van Nikon en een vertegenwoordiger van het Fotomuseum in

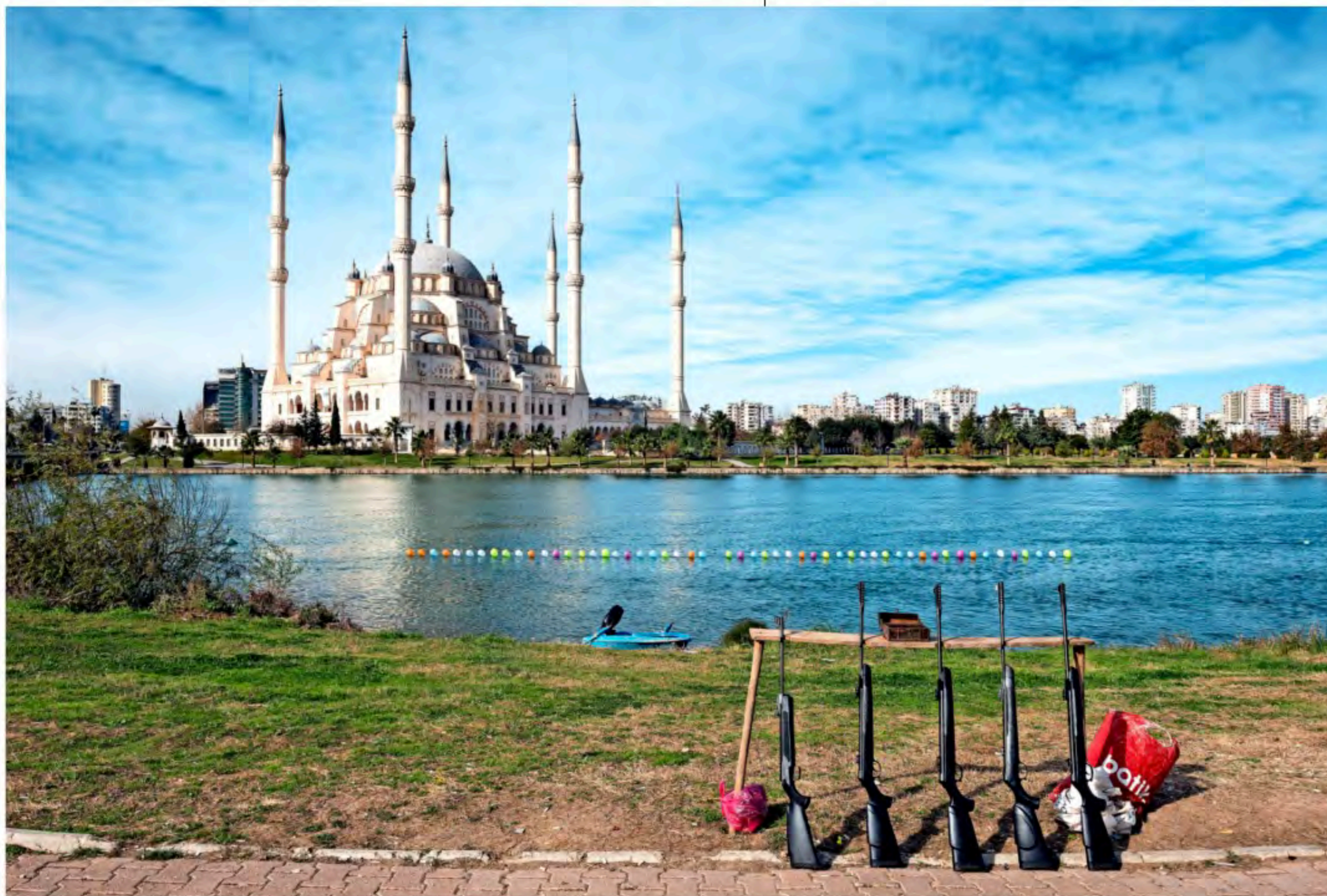
Antwerpen. Samen kiezen zij de winnaar uit alle inzendingen.

Het werk van die winnaar wordt gepubliceerd in de krant van 27 december en krijgt een waardebon van Nikon. Bovendien stelt het Antwerpse Fotomuseum in in januari de foto's van de winnaar tentoon.

Meedoen? Mail naar fotowedstrijd@demorgen.be (voor 17 december middernacht, dus) en kijk uit naar De Morgen van 27 december.

FOTOLAB

FOTOLAB

► De Sabanci Merkez Moskee in Adana, Turkije. 'Je zou denken dat het erfgoed is. Maar het is gloednieuw gebouwd.' © NICK HANNES

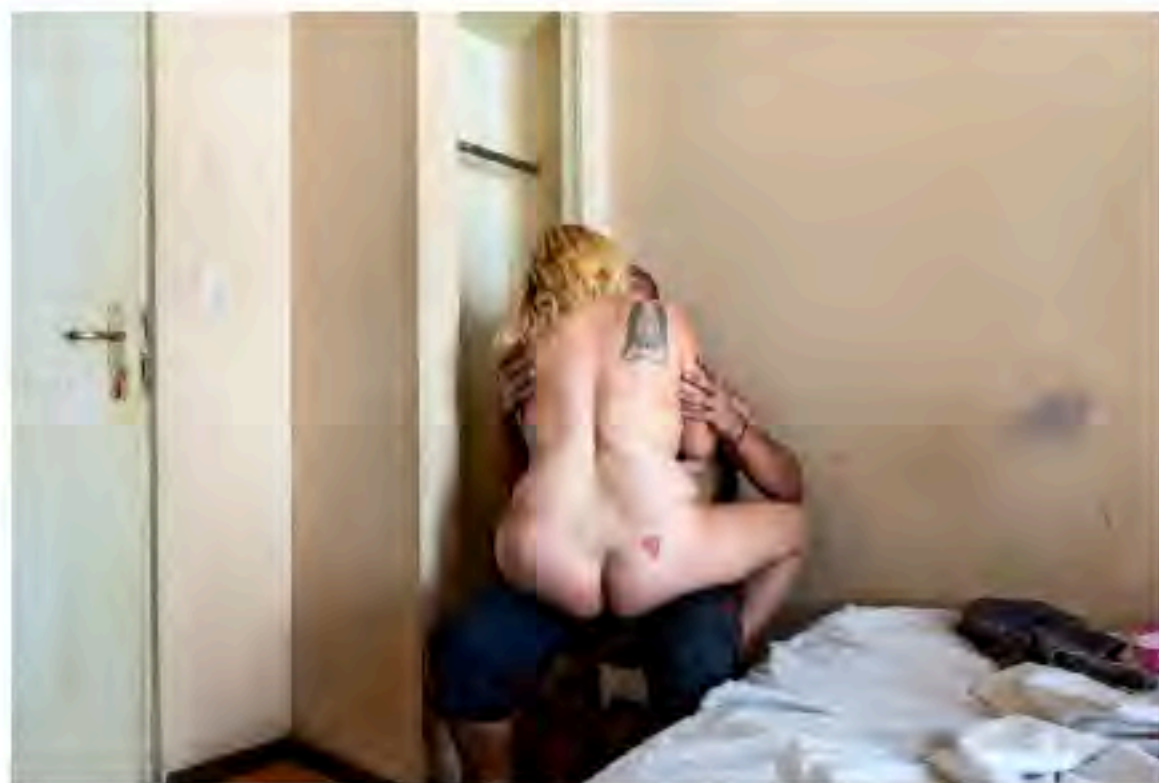
kilte van ons beleid. Vanochtend hoorde ik minister Theo Francken triomfantelijk verkondigen dat België 250 mensen zou opvangen, in plaats van 70. Daar gaan mijn haren overeind van staan. Zoveel gebrek aan empathie... Mijn verontwaardiging komt uit reizen en mensen ontmoeten. Zo kweek je empathie."

Absurd

Zonder pamflettair te willen zijn, is het wel een les die Nick Hannes je meegeeft. Want, het woord valt opnieuw, aan contrasten geen gebrek. Hij toont de rijkdom op een cruiseschip, het laatste puzzelstukje dat hij in juni van dit jaar opraapte. Een cruise vanuit Marseille, naar Malta, Sicilië en Rome. "Je zou dat belachelijk kunnen maken, maar dat doe ik niet. MSC, de cruisemaatschappij die me meenam, is trouwens blij met de foto's. Maar je ziet wel het absurde."

Dat absurde zie je ook op foto's van toeristen in Monaco en Saint-Tropez. Het valt op, in dezelfde ruimte waar beelden hangen van Beit Lahia in Gaza. "Drie weken voor de oorlog was ik er, op de plek waar later die twee voetballende jongens zijn omgekomen. Het zou best kunnen dat de gebouwen die je op mijn foto's ziet, nu helemaal kapot gebombardeerd zijn."

In Rafah fotografeerde hij een smokkeltunnel. Op de Libische grens in Sirte het laatste checkpoint. "Op die reis was dat mijn laatste foto", zegt hij. "In Gaza en Libië werkte ik met een fixer, maar in Misrata werden we opgepakt. We werden meteen van elkaar gescheiden. Ik mocht nog één telefoontje doen en belde de consul in Tripoli.

► Links: een prostituee aan het werk in een smoezelig hotel in Athene, Omonia Square.

Onder: een koppel frigoboxtoeristen in Valencia maakt dankbaar gebruik van een streepje schaduw.

© NICK HANNES

Bijna symbolisch kom je de tentoonstelling nu binnen langs Gibraltar. Vanuit Ceuta, een Spaanse enclave in Marokko, zie je de Britse rots liggen. "Een cruciale plek", zegt hij. "Dit is immers een belangrijke toegang tot de zee, deze 'Zuilen van Hercules'. Voor vluchtelingen is het een gevaarlijke plek omdat net daar twee zeeën samenkomen, maar toch dromen veel Afrikanen juist op dat punt. 'I want to cross that river', hoorde ik een Nigeriaan zeggen. (glimlacht) Een rivier... Maar voor die mensen is het wel hun droom van het beloofde land."

Picknickend cadeau

Hier, zo dicht bij Afrika, ben je vlakbij La Manga del Mar Menor. Een Spaans schiereiland dat volledig is volgebouwd door projectontwikkelaars. Doorreizend passeerde hij in Benidorm. "Het Las Vegas van de Middellandse Zee. Venetië is natuurlijk een véél mooiere plek, een fantastische stad, maar voor mij was Benidorm in dit verhaal een interessantere plek." Een picknickend koppel, toevallig gezien langs een muur in Valencia, is voor de fotograaf een cadeau.

"Als kind kwam ik op vakantie niet veel verder dan de Belgische kust. De Middellandse Zee zag ik pas toen ik al een puber was. Ik vind het zo'n fascinerend gebied omdat het een reputatie heeft, heel gelaagd is, en er door de geschiedenis heen een grote overdracht van kennis en cultuur was. Het leven ging er dubbel zo

'De vooruitgang lijkt mij soms eerder een achteruitgang geworden'

snel als in de rest van Europa."

Dat gevoel zie je in heel veel beelden weerspiegeld, zowel positief als negatief. Of beter: zowel in wat als vooruitgang kan worden gezien als in verval. Naast elkaar hangen twee foto's die hij samenvat onder 'urbanisatie'. Aan de rand van Istanbul en Cairo groeien nieuwe steden.

"Vaak een bedenkelijke zaak", zegt Hannes. "President Erdogan wil de binnenstad opkuisen en de gewone arme mensen daar verjagen. Ten voordele van een rijkere middenklasse. Die mensen worden naar nieuwbouw in de perifere verdreven, waar alle sociale weefsels wegvallen. De projectontwikkelaars zoeken dus niet naar de ideale stad, maar wel naar een voor hen winstgevend mechanisme."

De capsulaire beschaving

Dat zorgt voor drama's. Dat zorgt voor lelijkheid. "Knaal in de woestijn, op makkelijk een uur rijden van Cairo, is *6th of October City* in aanbouw. Arm woont er bij arm. Rijk bij rijk. Het is pure sociale segregatie." Een ander stadsbeeld uit Egypte, waar je op daken net zo goed koeten als schapen ziet lopen, doet hem denken aan Lieven De Cauters boek

De capsulaire beschaving. "Hij hanteert er de begrippen 'disneyficatie' en 'bronxificatie' en dat zie je hier."

Wat je ook ziet, is wat geld en geloof samenbrengt: een gigantische moskee met zes minaretten in het Turkse Adana. "Je zou denken dat het erfgoed is. Maar het is gloednieuw gebouwd en moet veel geld hebben gekost."

De geweren ervoor stonden er gewoon, Hannes ontscheidt niks. "Niet elke foto is makkelijk leesbaar, het is goed soms stil te staan."

Cartier-Bresson

Hannes was zestien toen hij voor het eerst foto's maakte met de reflexcamera van zijn ouders. Een jongen uit Wijnegem die graag de natuur introk en die vastlegde. Pas toen hij uiteindelijk aan het KASK in Gent ging studeren, onder invloed van leraars als Julien Vandeveldde en Lieve Colruyt, kwam er een laag bovenop. "We leerden fotograferen volgens de Henri Cartier-Bresson-aanpak. Niet knippen in beelden,

een zwarte kader-eromheen, *le moment décisif*. Vandaag wordt dat vaak afgedaan als belegen, maar ik wil het belang ervan blijven erkennen. Als je naar deze beelden kijkt, dan zit er toch veel invloed in. *Alleen le moment décisif* soms niet. Er zijn ook lege foto's."

In Griekenland, en verzameld op een wand, zie je veel lege benzinstations. Er staat geen mens op de verlaten luchthaven in Cyprus, alleen door duiven volgekakte zeteltjes.

Het contrast met 'vol' is groot. Maar 'vol' zie je ook: vlakbij de tolbrug over de Peloponnesos organiseert een man een huwelijksfeest in zijn eigen tankstation. "We hadden onze camper geparkeerd en ik was met de fiets op ontdekking getrokken. 's Namiddags zag ik die gedeekte tafeltjes in dat benzinstation. Later op de avond was ik welkom en dat beeld hield ik eraan over. Om drie uur 's nachts keerde ik terug naar de camper, als enige die nog nuchter was."

'DE CRISSEN DIE HET GEBIED HEBBEN GETEISTERD, LOEREN OVERAL OM DE HOEK'

Nick Hannes

- geboren in 1974
- studeerde fotografie aan het KASK in Gent
- werd freelance fotograaf, onder meer voor *De Morgen*
- publiceerde in 2009 *Red Journey* over zijn reis door de voormalige Sovjetunie
- brengt in 2011 het boek *Tradities* uit, over feestcultuur in Vlaanderen
- stelde tentoon in onder meer het Fotomuseum, Museum Dr. Gustlain, Bozar en *Visa pour l'Image* in Perpignan
- won in 2009 en 2013 de Nikon Press Award
- publiceert nu *Mediterranean. The Continuity of Man*

Het is niet zomaar een mooie foto. Of een grappige. "Het is een beeld dat heel veel zegt over de crisis in Griekenland. Een zaal huren was gewoon te duur geworden. Mijn foto heeft nadien in een paar Griekse kranten gestaan en die man mailde me nog: 'Thanks for making me famous, Nick!' Van schaamte was absoluut geen sprake."

Arabische Lente

Je zou kunnen zeggen dat crisissen de reeks doordeeseren. De Europese, economische crisis in Griekenland. De menselijke nasleep van de opstanden die algemeen onder de noemer 'Arabische Lente' worden geklasseerd. De drama's van vluchtelingen uit landen waar oorlog en andere ellende woeden, in de hoop in Europa beter te leven.

Nick Hannes was in Lampedusa, amper enkele dagen na de scheepsramp waarbij honderden doden vielen. "Het eiland was in shock, de lijkzakken waren net weg. Maar je zag Afrikanen koffie drinken met Italianen."

In het Turkse dorp Sadire en in de Griekse Evros-regio zie je de begraafplaatsen van verdronken vluchtelingen. In het Griekse Patras verschuilen Afghaanse vluchtelingen zich achter de ruïnes van een gebouw in de hoop later op (of onder) een camion met Italiaanse nummerplaat mee te kunnen. "Hun hondje heette Time Pass."

Het lot van die mensen is wat Nick Hannes bijzonder diep raakt. "In Evros zag ik plots twee lifters langs de kant van de weg staan. Dat bleek een Syrisch koppel te zijn. Ze hadden één plastic zakje in de hand, ik had al snel door dat het geen gewone lifters waren. Mijn fles water dronken ze in één teug uit. Met de paar Turkse woorden die ik ken, begreep ik dat ze uit Aleppo kwamen en hoopten ooit hun kinderen van daar te laten overkomen.

"Als je alleen al die mensen en hun blik ziet, word je kwaad van de

